

Wprowadzenie

Oddajemy w Państwa ręce pierwszy numer czasopisma „Fabrica Litterarum Polono-Italica”, poświęcony w dużej mierze pisarstwu Kazimierzy Alberti – autorki inspirującej i zagadkowej, będącej częścią historii dwóch literatur (polskiej i włoskiej), funkcjonującej w obu kręgach językowych i kulturowych, choć odmiennie. To przypadek artystki przez długi czas szerzej nieznaney, zapomnianej, mimo niewątpliwych atutów jej literackich tekstów. Prezentujemy pierwsze tak wszechstronne opracowanie dzieła autorki – podobnie jak jej życie i twórczość – dwujęzyczne.

Obecność Kazimierzy Alberti w dyskursie krytycznym i naukowym, a także w odbiorze czytelnicznym, można by określić trzema słowami: fragmenty, odpryski, braki. Autorka ta, choć dość dobrze znana w Polsce międzywojennej, została niemal zupełnie zapomniana i na długie lata zepchnięta do historycznoliterackiego archiwum. Funkcjonowała długo na peryferiach pamięci czytelników, krytyków i badaczy. Być może skomplikowane losy pisarki przyczyniły się do spuszczenia owej zasłony milczenia, przerywanego nielicznymi wzmiankami prasowymi publikowanymi po drugiej wojnie światowej. Bez wątpienia również emigracja do Włoch nie poprawiła sytuacji Alberti na rodzimym rynku czytelnicznym. Także jej dość duża – swego czasu – popularność we Włoszech przygasła niedługo po śmierci pisarki.

Biografia Alberti, co z pewnością Czytelnicy zauważą w wielu prezentowanych tekstach, jest mozolnie odtwarzana ze szczątkowych, nieraz sprzecznych informacji biograficznych, „odprysków” właśnie, z trudem odnajdowanych w archiwach polskich i włoskich. Owym sprzecznościom i niejasnościom wiele miejsca w swoich badaniach poświęcili: profesor Janina Janas – badająca m.in. włoskie teksty pisarki oraz doktor Jacek Proszyk – historyk, który przywrócił pamięć o artystce kojarzonej

z Białą Krakowską. Warto też wspomnieć o profesorze Edmundzie Rosnerze, autorze pierwszego szkicu poświęconego Alberti, wielokrotnie przywoływanym w tym numerze, oraz o doktor Halinie Magierze, która napisała pierwszą w Polsce rozprawę doktorską poświęconą (polskojęzycznej) twórczości Kazimierzy Alberti. To ci badacze – każdy z innej perspektywy – rozpoczęli naukową refleksję nad dziełem i życiem zapomnianej autorki. Z fragmentów międzywojennej recepcji krytycznej, zachowanych do dzisiaj m.in. dzięki wycinkom prasowym skwapliwie zbieranym przez samą artystkę (a dostępnym w warszawskiej bibliotece IBL PAN), wyłania się obraz Alberti jako młodej, utalentowanej, choć niewolnej od pewnych braków warsztatowych, pisarki o dużej wrażliwości na piękno przyrody, a także głęboko poruszonej przez nierówności społeczne. Nie wpasowywała się jednak Alberti w wyobrażenia czy stereotypy dotyczące tzw. twórczości kobiecej, nie bała się skandali, plotek czy zarzutów o nieobyčajność – zarówno w życiu osobistym (łączyła ją zażyła przyjaźń m.in. z Witkacym, a z jej listów do przyjaciółki Marii Grabowieckiej wynika, że nie stroniła od męskiego towarzystwa), jak i zawodowym (m.in. przez opisy scen erotycznych skonfiskowano nakład powieści *Ci, którzy przyjdą* – 1934).

Widocznym brakiem naznaczona jest współczesna recepcja dzieła Alberti i to ten brak przede wszystkim staramy się uzupełnić. Jest to pierwszy krok do pełnego opracowania zarówno biografii, jak i twórczości Kazimierzy Alberti. Aby przybliżyć włoskojęzyczne teksty pisarki, zdecydowaliśmy się także zaprezentować przekłady dwóch fragmentów intrygującego traweloga (*Sekrety Apulii*), dzieła dotychczas niepublikowanego w Polsce (dział: *Przekłady*). W numerze znajdują się także – dopełniające rozpoznania jednego z artykułów – przedruki listów i fotografii pisarki.

Część druga niniejszej edycji pisma (*Varia*) zawiera teksty poświęcone problematyce szeroko pojętego „pogranicza kultur”. Interesować będzie nas ogląd „strefy przechodniej” – wrażliwy styk (najpierw) włosko-austriackiego sąsiedztwa Południowego Tyrolu (Górnej Adygi). W drugim ujęciu – zaprezentowane zostanie (usytuowane na polsko-litewskim „pograniczu”) residuum tatarskiej tożsamości.

Redaktor tematyczny tomu
Karolina Pospiszil